

Н. Г. Калашник, Київський Національний університет імені Т. Г. Шевченка

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ГУСТСОЛОГІЇ – НАУКИ ПРО ЕСТЕТИЧНИЙ СМАК

Калашник Н. Г.

Методологічні засади густосолагії – науки про естетичний смак

Дана стаття розглядає питання, пов'язані з особливостями процесу формування естетичного смаку. Особлива увага в статті приділяється методологічним засадам густосолагії – комплексної науки про естетичний смак, його природу, особливості його формування та функції у суспільному житті, ролі в розвитку загальної культури особистості та суспільства в цілому. Виділення густосолагії з естетики є закономірним наслідком задоволення об'єктивних потреб сучасних умов життя і тенденцій розвитку суспільства. У статті густосолагія розглядається не тільки як наукова, але і як навчальна дисципліна, що підкреслює її практичне значення. Освоєння теорії та практики формування естетичних смаків у навчально-виховному процесі середньої та вищої школи має першорядне значення для духовного розвитку молодого покоління. Від рівня розвитку естетичних смаків людини безпосередньо залежить її здатність до освоєння багатств світової та національної культури, цього значного акумульованого досвіду минулих поколінь, а отже, й її соціалізація, яка досягається й утверджується тільки через культуру.

Ключові слова: густосолагія, естетичний смак, культура, формування, естетика.

Калашник Н. Г.

Методологические основы густосолагии – науки про эстетический вкус

Данная статья рассматривает вопросы, связанные с особенностями процесса формирования эстетического вкуса. Особое внимание в статье уделяется методологическим основам густосолагии – комплексной науки об эстетическом вкусе, его природе, особенностях его формирования и функциях в общественной жизни, роли в развитии общей культуры личности и общества в целом. Выделение густосолагии из эстетики является закономерным следствием удовлетворения объективных потребностей современных условий жизни и тенденций развития общества. В статье густосолагия рассматривается не только как научная, но и как учебная дисциплина, что подчеркивает ее практическое значение. Освоение теории и практики формирования эстетических вкусов в учебно-воспитательном процессе средней и высшей школы имеет первостепенное значение для духовного развития молодого

покоління. От рівня розвитку естетических вкусов человека напрямую зависит его способность к освоению богатств мировой и национальной культуры.

Ключевые слова: густосонология, эстетический вкус, культура, формирование, эстетика.

В умовах політико-економічних перетворень, які переживає сьогодні Україна, коли трансформуються уявлення про світ і наше місце в ньому, питання про роль естетизації життя суспільства постає як ніколи гостро. Проблема формування естетичних смаків (як масових, так й індивідуальних) набуває першорядного, загальнодержавного значення. Важливою умовою вирішення цього завдання в процесі шкільного навчання та виховання є створення таких ситуацій, коли учні мали б змогу спостерігати, аналізувати, поповнювати знання про прекрасне, діяти за законами краси. Це забезпечило б збагачення їх власних художніх і мистецьких знань й умінь, які впливають на формування естетичних смаків, почуттів, поглядів, увесь духовний розвиток особистості, її активну життєву позицію, дало б змогу адекватно оцінювати твори митців, орієнтуватися в світі сучасної культури.

Сприяти гармонійному розвитку особистості, підготовці її до життя в сучасному світі покликана комплексна наукова та навчальна дисципліна – Густосонологія (від лат. *gustus* – смак), тобто наука про смак. Основне її завдання – дати комплексну, системну характеристику основних форм і проявів прекрасного в усіх сферах людського буття та їх відображення в естетичних смаках людини. Ця дисципліна ставить за мету інтегрувати в єдину цілісну систему всю сукупність знань, які стосуються естетичних смаків, включаючи історію їх розвитку, теоретичного та духовно-практичного осягнення, місце та роль психологічних і гносеологічних властивостей і характеристик людини, а також економічних, політичних, духовних, соціокультурних й інших чинників у їх формуванні та розвитку, їх прояви та значення в різних сферах життя, включаючи програмно-методичне забезпечення процесу виховання естетичних смаків у школах і вищих навчальних закладах тощо. Упровадження такої

дисципліни в навчально-виховний процес матиме важливе значення для формування гармонійно розвиненої особистості – будівника нової України.

Актуальність даної публікації зокрема пояснюється тим, що запровадження Густосології в навчально-виховний процес української загальноосвітньої та вищої школи відбувається в руслі принципів і рекомендацій Болонської декларації (1988), сприяє духовному розвитку суспільства „заради культурного, соціального й економічного майбуття людини”, досягнення „справжньої гармонії навколишнього середовища та самого життя” [1, с. 7]. Характерно, що серед основних цілей вищої освіти ініціатори Болонського процесу на перше місце ставлять культурний розвиток людини. Варто відзначити, що на Празькій (2001) та Берлінській (2003) конференціях міністрів вищої освіти країн-учасниць Болонського процесу в числі необхідних умов формування європейського простору вищої освіти було названо поліпшення роботи з „розробки навчальних модулів, курсів і програм на усіх рівнях з „європейським” змістом, орієнтацією й організацією”, а також підкреслювалась необхідність використання „додаткових спецкурсів, курсів і програм з європейською тематикою або орієнтацією” [1, с. 48].

Метою даної статті є дати загальну характеристику Густосології - комплексної науки про естетичному смаку, його природі, особливості його формування та функції у суспільному житті, роль в розвитку загальної культури особистості та суспільства в цілому.

Завданнями статті є:

- визначити місце естетичних цінностей в загальнофілософській концепції суб'єкт-об'єктного відношення;
- охарактеризувати Людину як носія естетичних смаків і як суб'єкт аксіологічної діяльності;
- схематично репрезентувати основні типологію естетичних смаків .

Перші міркування про смак як потяг до прекрасного в природі або мистецтві відомі ще з античних часів, проте через нестачу наукових узагальнень вони носили інтуїтивний характер. Вперше поняття „смак”

з'явилося в III тисячолітті до н.е. У стародавній Індії для його позначення існувало слово „раса” (у буквальному перекладі з санскриту – „смак”), і визначало воно емоційний стан, викликаний у глядачів творцем актором, художником, музикантом тощо. У Аристотеля є вчення про «пропорційність краси», яке по суті відповідає тому, що сьогодні називається естетичним смаком. Аристотель вважав, що краса полягає в розмірі та порядку, внаслідок чого дуже маленька істота не може вважатися прекрасною, оскільки „...споглядання відбувається не відразу, бо єдність і цілісність губляться в тих, хто споглядає” [5, с. 273]. У середині XVII століття в Європі вперше з'явилося поняття „естетичний смак” як духовне поняття, що визначає здатність не тільки розуміти мистецтво, а й насолоджуватися ним. Слідом за іспанським мислителем і філософом-моралістом Бальтасаром Грасиану-і-Моралесом (1601 – 1658), який в „Кишеньковому оракулі” (1647) вперше визначив смак як естетичну категорію, термін «смак» запозичили навидатніші мислителі і філософи Франції, Італії, Німеччини, Англії, інших країн (Франсуа Ларошфуко, абат Бельгард, Дю Трамбуле, Вольтер, Лессінг, Шарль Батьє, Ш. Л. Монтеск'є, Делапбер, Гельвецій тощо), він став однією з центральних категорій естетики. Сьогодні питання формування естетичного смаку у своїх роботах піднімають практично всі педагоги, соціологи, культурологи, психологи тощо. Активно розробляються питання формування художнього, професійно-орієнтованого смаку, смаку до певних видів діяльності, манери поведінки, смаку до життя.

Аналіз певного природного чи соціального явища передбачає використання методології, яка згідно з загально визначеними принципами наукового дослідження містить у собі три рівні – філософський, загальнонауковий та спеціальний (конкретно-науковий). У відповідності до цього розгляд теоретичних основ Густосології як окремої наукової та навчальної дисципліни про естетичні смаки, їх формування й оперування ними теж передбачає виявлення та застосування трьох вищезначених рівнів методологічних засад. Слід підкреслити, що ці рівні методології завжди, і при вивченні естетичних смаків, тісно переплітаються, утворюючи органічну цілісність. Тому власне філософський аспект у вивченні смаків

тісно пов'язується з відповідними питаннями культурології, педагогіки, психології особистості, психологічними аспектами мистецтва, соціології тощо. Адже в загальноновизнаному розумінні смаки є однією з провідних філософсько-психологічних категорій, що характеризують людську діяльність у сфері мистецтва, художньої та публіцистичної літератури, архітектури, кіно й телебачення, театру, концертно-виконавської діяльності, живопису, скульптури тощо. Названа категорія є однією з важливих характеристик особистості, тому вивчення останньої так чи інакше пов'язане з вивченням першої.

Аналіз естетичних смаків, їх специфічної природи, особливостей і закономірностей їх формування й усвідомлення на теоретичному чи духовно-практичному рівнях так чи інакше торкається широкого кола філософських питань. Тут доцільно більш детально зупинитись на двох з них, які стосуються, по-перше, місця естетичних цінностей в загальнофілософській концепції суб'єкт-об'єктного відношення (йдеться про специфіку аксіології як філософського вчення про цінності та ціннісні відношення) і, по-друге, природи особистості, тих її аспектів, які відносяться до формування естетичних смаків.

Стосовно першого відзначимо таке. Аксіологія, або теорія цінностей, у широкому розумінні слова, є однією з п'яти основних частин загальнофілософської теорії, яка характеризує п'ятий, заключний етап відношення суб'єкта (людини) до об'єкта (предмета). Суть суб'єкт-об'єктного відношення в головних рисах можна окреслити так. На відміну від тварин, які присвоюють предмети природи в готовому вигляді, людина попередньо перетворює предмет у відповідності зі своїми інтересами й цілями. Однак, щоб цілеспрямовано оволодіти предметом, потрібно перш за все його пізнати та на основі отриманих знань відповідно перетворити його – спочатку подумки, тобто „побудувати” очікуваний предмет у своїх думках й уявленнях (його ідеальний образ буде цілком нашої наступної практичної діяльності), а потім – реально, в ході трудової, предметно-практичної дії перетворити його у відповідності з нашими цілями. Результатом цієї предметно-перетворювальної діяльності буде певна *цінність*, тому що цей результат, по-перше, є опредметнений труд і, по-друге, він служить

для задоволення певних потреб (він може бути знаряддям праці та засобом вирішення інших завдань, досягнення інших цілей).

Аксіологія, в більш розгорнутому її визначенні, є теорія цінностей, їх розпредметнення і, водночас, опредметнення в ході їх наступного застосування у відповідності до їх ціннісних якостей (тому що розпредметити певну цінність неможливо, не опредмечуючи її в якійсь іншій діяльності як засобі її здійснення).

Цінності в загальнофілософському їх розумінні охоплюють широке коло предметів і явищ. Це можуть бути матеріальні, економічні цінності (вартості), а також різноманітні духовні цінності, оскільки вони є продуктом тривалого духовного, соціокультурного розвитку, результатом докладання певних духовних зусиль, а також, оскільки вони використовуються як засоби подальшої діяльності, як її засади, принципи, методи тощо, одним словом, як „знаряддя духовного виробництва”. Це – цінності політичні, моральні, релігійні та естетичні цінності. Розпредметнення останніх (тобто виявлення їх справжньої естетичної ціннісної природи) і, водночас, опредметнення (тобто застосування для досягнення інших цілей – створення на їх основі нових естетичних цінностей або їх використання для формування чи шліфування естетичних смаків суб’єкта тощо) і становить собою естетично орієнтовану (або просто естетичну) аксіологічну діяльність.

Другою важливою загальнофілософською проблемою, яка безпосередньо стосується методологічних засад Густосології, є концепція людини як особистості. Існує кілька аспектів аналізу поняття „людина”. По-перше, людину вивчають як біоанатомічну істоту, життя якої зумовлюється внутрішніми процесами асиміляції та дисиміляції. У цій площині людина перебуває в центрі уваги таких наук, як біологія, антропологія, анатомія та фізіологія. Прикладними науками тут виступають медицина та фармакологія. Смаки тут проявляються в суто фізіологічних відчуттях харчування, його естетичного оформлення в кулінарії, в суто фізіологічному комфорті.

По-друге, людина як член суспільства є одночасно „індивідом” і в соціумі постає не тільки „одним з...”, а й як особистість з притаманними лише їй

властивостями та якостями характеру, світоглядом, смаків, особливостями потреб, інтересів і певним різновидом діяльності. Це ще не характеризує людину як особистість. Для особистості властива не тільки й не стільки спроможність виконувати певні функції, інакше кажучи, бути лише виконавцем, а, перш за все, здатність до самостійної творчої діяльності в будь-якій сфері. Особистість – не робот, не механічний виконавець, не „гвинтик”, а діяч, людина, здатна до самодіяльності, до самореалізації, яка не сліпо виконує поставлені перед нею цілі, а сама їх визначає або коригує. Зазначимо, що у формуванні особистості важливу роль відіграють естетичні смаки, оскільки вони, як буде показано далі, є сутнісним, атрибутивним компонентом творчої діяльності, необхідним її „засобом”.

Зрозуміло, що не кожен індивід є особистістю, ці поняття далеко не тотожні. Близьким до поняття „особистість” є „індивідуальність”; цим терміном визначають людину своєрідну, особливу. Смаки у такої людини більш витончені та різноманітні в своїх проявах. Індивідуальність у філософському значенні цього терміна – це неповторність особистості, її відмінність від інших людей. Ці відмінності бувають розмаїтими, багатоаспектними, хоча люди, особливо нижчого рівня розвитку, більше тяжіють до стандартів, ніж до відмінностей. Академік В. М. Глушков напівжартома говорив, що більшість людей за своєю нескладністю еквівалентні табуретці. Звичайно, це – гротескне перебільшення, але це явище примітивності має місце, й суть його в примітивності естетичних смаків, властивої, на жаль, ще багатьом людям.

Уже ці найперші та найзагальніші характеристики людини свідчать про складність даного феномена, а отже, про необхідність однаковою мірою враховувати усі його аспекти й „зрізи”.

Окрім філософських концепцій, Густосологія спирається на положення низки інших наук, так чи інакше дотичних до проблеми прекрасного та до формування естетичних смаків як здатності судити про прекрасне або його відсутність. Серед загальнонаукових дисциплін, які безпосередньо стосуються проблем формування естетичних смаків, їх становлення та розвитку,

відображення на теоретичному або духовно-практичному рівнях, виділимо дві основні – загальну теорію систем і соціологію. (Остання стосовно людини виступає як загальнонаукова дисципліна, оскільки вона, з одного боку, синтезує в собі положення і висновки ряду інших наук, що вивчають людину, і, з іншого – є для них теоретичною та методологічною базою).

Загальна теорія систем – логіко-методологічна концепія, яку запропонував австрійський біолог Л. Берталанфі з метою розробки понятійного апарату, здатного відобразити закономірності будови та функціонування складних об'єктів. Ця концепція свого часу сприяла обґрунтуванню цілої групи наук: кібернетики, інформатики, теорії ймовірностей, теорії ігор, теорії програмованого навчання. Незважаючи на те, що, здавалося б, ця наукова дисципліна була далекою від педагогічної науки та мистецтвознавства, а також теорії формування естетичних смаків, вона сприяє обґрунтуванню сучасних підходів до їх теоретичного аналізу.

Теорія загальних систем є настільки універсальною, що дозволяє застосувати її для аналізу та формування багатьох явищ і процесів економіки, політики, ідеології, педагогіки, освіти, мистецтва й культури. Один з провідних представників „системного руху” К. Боулдінг запропонував ієрархічну модель систем за рівнем їх організованості та функціональних можливостей, яка, на наш погляд, може бути ефективно застосована при аналізі рівнів сформованості естетичних смаків: рівень статичної структури (інтуїтивні прояви оцінювання за принципом „подобається – не подобається”), рівень простої динамічної структури (усвідомлення відмінності між красивим і некрасивим), рівень керованої системи (наявність елементарних естетичних смаків, смисловий аналіз красивого – некрасивого), рівень відкритої системи (естетична самооцінка, виявлення смакових основ твору), рівень цілісного організму (виявлення й усвідомлення місця та ролі смакового, естетичного компонента в творі як цілісній системі), рівень розвиненого організму (рівень майстра), рівень індивідуальності (рівень зрілого майстра), рівень суспільної організації

(естетична оцінка на рівні загальнолюдських критеріїв), рівень „ідеальної висоти” (геніальність).

Соціологічний аспект аналізу естетичного виховання та розвитку полягає в оцінці того, як впливає прекрасне на життя суспільства та його окремих соціальних груп, як змінюються стилі краси, як вони сприяють загальній культурі, розвиткові впливу засобів масової інформації та, насамперед, телебачення, як позначаються вони й на суспільній та індивідуальній свідомості.

Соціологія є однією із суспільних наук, об'єктом якої є соціально-класові процеси, які відбуваються в суспільстві в цілому, а також у кожній із соціальних груп, окремих прошарках населення, навіть сім'ї (в США остання зветься мікросоціологією).

Соціологія має ряд розгалужень. Значне місце в ній посідає соціологія мистецтва. Її предметом є, по-перше, кореляція між станом суспільства в цілому та роллю мистецтва в ньому; по-друге, дослідження впливу мистецтва й літератури як його складової частини на формування громадської думки. Елементи знання, що пізніше оформилось у соціологію, знаходять ще в Стародавній Греції часів Платона. Вже в XIX ст. (Ш. Дало, Франція) проводяться соціологічні дослідження талановитості митців і їх естетичних смаків. У 20-х роках XX ст. остаточно сформувалась соціологія літератури, в 40–50-х роках – соціологія музики, кіно (в Європі, США, а також у Радянському Союзі). У 1964 р. французький критик і соціолог літератури Г. Гольдман на прикладі творчості А. Мальро, Н. Саррет і А. Роб-Грійє створив свій критико-публіцистичний твір „Соціологія роману”.

Щодо соціології молоді в тому числі соціології студентства, то вона межує з соціальною психологією. Між ними існує зв'язок, який має характер єдності зовнішнього та внутрішнього. Адже соціальна психологія сформувалась як наука про внутрішні (психологічні) чинники, механізми та закономірності соціальної поведінки людей. Виникла вона на межі XIX – XX ст. як поєднання зовнішнього, дієвого та внутрішнього, психічного начал суспільного життя. Оскільки

естетичні смаки відіграють двоїсту роль у ньому, то й обидві науки є схожими за об'єктами та методами досліджень, а відмінність полягає не лише в єдності, а й у можливих суперечностях внутрішнього та зовнішнього емоційного оцінювання соціальних явищ.

Естетичні смаки й тут відіграють значну емоційно-оцінювальну роль. Більшість населення, в основному корінні нації, мають власний менталітет. Існують усталені смаки жінок і чоловіків, молоді та дітей. Як буде показано, ті зміни смаків, що інтернаціоналізують одяг, житло, образ сімей різного рівня добробуту, змішуються із суто національними, навіть такими, що копіюють певну старовину, хоча, наприклад, в Україні вони можуть викликати глузування („шароварна мода”). Мінливість моди на одяг і взуття відображає інтереси легкої промисловості, бізнесменів і дизайнерів, а поширюється серед людей у відповідності з їх смаками й уподобаннями.

У повоєнні часи в рамках соціології культури сформувалась так звана соціодинаміка, яка досліджує вплив засобів електронної інформації, а також газет і журналів культурологічного змісту на формування масової культури. Цю тенденцію у 60-х роках, коли намітився вирішальний перехід від індивідуалізованої до масової культури, висвітлив французький дослідник, соціолог Авраам Моль (1904 – 1989). Він показав, як засоби масової інформації стали глобальними джерелами виховання людства, масовим захопленням дітей, жінок, яких неможливо було відірвати від голубого екрана. У його монографії „Соціодинаміка культури” (1964) простежується залежність культури від засобів масової комунікації.

Серед *спеціальних методологічних проблем* Густосології слід виділити, перш за все, питання класифікації естетичних смаків. Це одна із найскладніших проблем, від адекватного розуміння та вирішення якої безпосередньо залежить структурування її змісту. Складність класифікації смаків пов'язана з багатогранністю їх проявів у суспільстві й зумовлюється соціальними, психологічними та педагогічними факторами. До речі, ця обставина є

опосередкованим підтвердженням того факту, що смак є інтегративною естетичною категорією.

Смаки можна класифікувати за різними основами – за їх носіями, функціями, рівнем розвитку, адекватністю естетичному ідеалу тощо. Деякі з цих класифікацій були стисло наведені вище, деякі будуть подані в наступних розділах. Тут же розглянемо *види смаків*, що розрізняються за їх *носіями*. При цьому можна вичленити кілька аспектів їх класифікації:

Перший аспект – професійно-мистецтвознавчий. Смаки розрізняються як суто професійні (критика літературних, драматичних творів, кіно й телебачення, прикладна естетика, дизайн та ін.), притаманні спеціалістам, але й властиві багатьом слухачам, читачам і глядачам. Вони часто суперечливі. Це залежить від рівня освіти та культури конкретної людини, її інтересів.

Другий аспект умовно пов'язаний зі статтю людини. Загальновизнано, що смаки жіночі є більш емоційно забарвленими, чутливішими. Вони виявляються переважно в оформленні інтер'єра житла, моді одягу, аксесуарах зовнішнього вигляду різних категорій жінок (освічених, заможних, ділових, людей мистецтва, окремих професій та тих, що займають високі посади), їх віку (молодих, середнього віку, похилого віку). Смаки жінок помітні також у прагненні завжди мати якнайкращий зовнішній вигляд, часто використовувати свою зовнішність як службову ознаку – актора, „кінозірки”, топ-моделі, письменниці тощо. Чоловічі ж смаки виражають в основному їх професії, манеру одягатись, ремесло, яким вони займаються, уподобання й рівень майстерності, наявність певних професійних навичок, умінь тощо.

Третій аспект – етнічний (етнографічний), враховує ознаки національного смаку в усьому його розмаїтті. Він виявляється в інтер'єрі осель, особливо сільських хат, в оформленні присадибних ділянок, дач, у компонентах одягу, художньо-мистецькому оформленні й проведенні сімейних і народних свят. Так, за етнографічними особливостями одягу населення України помітно вирізняються самі українці, німці, кримські татари, караїми, гагаузи, болгары, поляки, цигани. Можна виявити смакові особливості й в оформленні житла

відповідно до традицій різних національностей. За смаками розрізняються національні кухні, зокрема традиційні народні страви, де фізіологічний смак поєднується з естетичним оформленням страв, до того ж кожна господиня знає свої „секрети” їх приготування та оформлення.

Четвертий аспект – це поділ смаків на власні та запозичені. Завдяки ЗМІ, різним конкурсам, олімпіадам, фестивалям відбувається уніфікація смаків під впливом узагальнення напрямків, стилів сучасного мистецтва. Цьому служать конкурси „міс Європа”, „міс Україна”, фестивалі молоді, дітей, матерів, міжнародні гастролі різних театрів, міжнародний обмін кінопродукцією. Крім безпосередньої користі від взаємозбагачення досвідом, міжнародні конкурси, виставки, фестивалі є поштовхом до розвитку смаків, вони стимулюють творчий потенціал митців, впливають на взаємні симпатії, гуманізацію спілкування. Такі заходи, хоч і містять елементи реклами, але відіграють позитивну роль у формуванні естетичних смаків у молодих поколінь, служать справі культурного взаємозбагачення людей.

П'ятий аспект враховує тенденції суспільних процесів, до яких причетні не лише окремі організації чи товариства, а й суспільство в цілому на державному рівні (а то й групи держав). Це екологічні смаки, що відображають ставлення людини до збереження й розвитку флори та фауни, облагородження певною садово-парковою архітектурою (парки, сквери, набережні, квітникарство, декоративне прикрашання територій навколо споруд, естетизація ландшафтів). Суспільні, соціокультурні процеси позначаються також на смаках у вигляді мінливості моди, одягу, меблів, при оформленні інтер'єрів, модифікації окремих видів торгівлі, виставок, ігрових містечок (типу Дісней-ленду), прибиранні та прикрашанні міст та ін.

Шостий аспект вивчення смаків стосується процесу їх формування в освітніх закладах. Починаючи з дошкільного віку, в дітей особливо інтенсивно розвивається внутрішня потреба в прекрасному. У період ранньої юності краса – в найрізноманітніших своїх виявах (краса природи, зовнішня краса, художнє слово, музика, танець, різні види мистецтва й аксіологічна діяльність) – має

особливо сильний вплив на дитину, формуючи в неї почуття прекрасного, особливі критерії його визначення на основі раціонального й чуттєвого. Митець може передати свої погляди на мистецтво, життя, індивідуальну психологію персонажа так, що глядачі або читачі сприймуть її по-своєму, у світлі свого особистісного інтелектуального й емоційного рівня. Твір пишеться або малюється для багатьох, а сприймається кожним індивідуально.

Крім наведених, можна виділити *ще один аспект* у вивченні смаків – це дослідження умов і чинників, що впливають на формування естетичних смаків. Розуміння краси на побутовому рівні найтісніше пов'язане з модою.

Врахування трьох вищеозначених рівнів методології є важливою передумовою адекватного осягнення широкого кола проблем формування естетичних смаків.

В якості висновку зазначимо, що Виокремлення з естетики нової самостійної науки – густосології – є закономірним наслідком задоволення об'єктивних потреб сучасних умов життя й тенденцій розвитку суспільства. Чим вище підніматиметься в своєму розвитку людство, тим більшу потребу відчуватиме воно в красі, тим більшого значення набуватиме культурна спадщина, мистецька аксіологічна діяльність у формуванні естетичних смаків молодих людей. Це – необхідна умова всебічного розвитку нових поколінь українських громадян, підвищення професійного рівня їх суспільно корисної діяльності. Освоєння теорії та практики формування естетичних смаків у навчально-виховному процесі середньої та вищої школи має першорядне значення для духовного розвитку молодого покоління будівників нової України. Адже наявність належно сформованих естетичних уподобань належить до тих характеристик людини, які суттєво визначають рівень її духовності, в широкому сенсі слова, тобто її світогляд, творчі потенції, рівень соціалізації, її всебічний гармонійний розвиток. Від рівня розвитку естетичних смаків людини безпосередньо залежить її здатність до освоєння багатств світової та національної культури, цього значного акумульованого досвіду минулих

поколінь, а отже, й її соціалізація, яка досягається й утверджується тільки через культуру.

Дана стаття зможе стати підґрунтям подальших досліджень в галузі педагогіки, теорії мистецтв, психології. Перспективними щодо практичного впровадження є зокрема питання використання основних положень густосології задля потреб корекційної та професійної педагогіки, ресоціалізації окремих груп населення (людей похилого віку, які виходять на пенсію, дітей-сиріт, „важких” підлітків тощо), виховання професійно-орієнтованих смаків тощо.

Література

1. **Болонський** процес у фактах і документах (Сорбонна-Болонья-Саламанка-Прага-Берлін) / Упорядники: Степко М. Ф., Болюбаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубінко В. В., Бабин І. І. – Тернопіль : Вид-во ТДПУ ім. В. Гнатюка, 2003. – 52 с.
2. **Калашник Н. Г.** Густосологія: теорія і практика формування естетических смаків: учебное пособие / Н. Г. Калашник. – Харьков : Коллегиум, 2012. – 268 с.
3. **Калашник Н. Г.** Густосологія. Естетическі смакі: їх істоки і формування / Н. Г. Калашник – Харьков : Коллегиум, 2012. – 250 с.
4. **Калашник Н. Г.** Історико-педагогічна генеза формування естетичних смаків учнівської молоді / Н. Г. Калашник. Дис. ... доктора педагогічних наук. – Київ, 2004. – 406 с.
5. **Лосев А. Ф.** Історія естетических категорій / А. Ф. Лосев, В. П. Шестаков. – М. : Искусство, 1965. – 376.

Kalashnyk N. G.

Methodological Bases of Gustosology – Science of Aesthetic Taste

This article addresses issues related to the peculiarities of the aesthetic taste's formation. A special attention is paid to the basic principles of Gustosology – a complex scientific subject that studies the aesthetic tastes in all their varieties, forms,

manifestations and aspects. Singling out Gustosology from aesthetics as a new self-reliant science is a logical outcome of satisfaction of the objective needs of modern living conditions and developmental trends of the society. In the article Gustosology is represented both as a complex scientific subject as well as an academic discipline that shows its practical achievement. Mastering the theory and practice of forming aesthetic tastes in the educational process of secondary and higher school is of utmost importance for the spiritual development of the younger generation of new Ukraine. Still the duly-formed aesthetic preferences belong to the characteristics of a person that significantly determine the level of spirituality in the broadest sense of the word, that is his/her outlook, creative potential, the level of socialization, and finally, his/her harmonious development. The ability to master the wealth of world and national culture, the rich accumulated experience of past generations, and hence his/her socialization, which is achieved and affirmed only through the culture, directly depends on the level of aesthetic tastes of a person.

The implementation to the educational process of Ukrainian secondary and high school a special discipline Gustosology is held in line with the principles and guidelines of the Bologna Declaration (1988), in particular favor the spiritual development of the society „for cultural, social and economic future of a human being”, achieving „genuine harmony of the environment and life itself”.

Key words: Gustosology, aesthetic sense, culture, formation, aesthetic.

Відомості про автора

Калашник Наталія Григорівна – доктор педагогічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, професор Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Основні наукові інтереси: система освіти молодих людей, формування їх естетичної культури і смаку до життя задля аксіологічної діяльності, принципи естетичної культури керівників (міжнародні стандарти).

Стаття надійшла до редакції 11.02.2014 р.

Прийнято до друку 25.02.2014 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Євдокімов В. І.